

ВИСНОВОК

наукового керівника дисертаційної роботи Швидун Людмили Тарасівни на тему: «*Освітня мобільність: ризики і перспективи*», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія».

Загальна характеристика дисертації Актуальність теми дослідження

Дисертаційна праця присвячена аналізу феномену освітньої мобільності, визначення її перспектив та ризиків у сучасних соціокультурних контекстах на основі системного філософсько-освітнього аналізу. Особливо актуальним таке дослідження є для України, де глокальним умовам освітньої мобільності приділяється недостатньо уваги, а освітня політика латентно підпорядковується логіці світових міграційних потоків; із півдня – на північ, зі сходу – на захід. Критичне осмислення функціонального потенціалу освітньої мобільності не тільки в світових, а й у національних контекстах сприятиме більш ефективному використанні тих можливостей, які відкриває ущільнення глобалізованого освітнього простору, мінімізуючи при цьому ризики і небезпеки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексної теми Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди – «Філософія освіти і духовне оновлення українського суспільства» (ОШУ006439, № 03 – 038 від 25 травня 2011 року).

Індивідуальний план наукової роботи затверджений Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 31 жовтня 2017 року). Тему дисертації затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (протокол № 9 від 22 грудня 2017 року).

Наукова новизна представленої роботи

Наукова новизна дослідження полягає в розкритті багатовимірності феномену освітньої мобільності, її амбівалентному змісті і тенденціях у сучасних соціокультурних контекстах. Вона конкретизується в таких положеннях, які виносяться на захист:

Уперше:

- проаналізовано багатовимірність сучасної освітньої мобілізації та її репрезентації на глобальному, глокальному та індивідуальному рівнях, які в різних комбінаціях визначають особливості її протікання у конкретних соціокультурних контекстах;
- виявлено внутрішній зв'язок сучасної освітньої мобільності з її історичними прообразами, встановлено її когерентність з ідеєю Європи;
- розкрито амбівалентність наслідків освітньої мобільності для національних систем освіти. Обґрунтовано, що освітня мобільність може

надавати імпульсів для позірної модернізації, експортуючи в національний освітній простір напівосвіту,

– доведено, що перспектива розширення меж та діапазону освітньої мобільності визначається не абстрактно, тобто на основі соціальних або просвітницьких умов, а на основі діалектичної єдності здобутків усього людства і кожної конкретної нації. Запропоновано розрінення між макроперспективою освітньої мобільності (в контекстах цивілізаційного процесу), мезоперспективою (в національних контекстах) і мікроперспективою (на рівні стратегій життєтворчості індивіда).

Набуло подальшого розвитку:

– положення про прискорення освітньої мобільності в суспільстві знань, яке за певних конкретних обставин не модернізації освітніх інституцій, спричиняє їхню руйнацію через некритичне копіювання чужого, ніби то передового досвіду;

– концепт неперервної освіти, який розширює свій обсяг через включення семантик міжпоколінної справедливості, самопізнання і самореалізації;

– з'ясовано доцільність розрінення утопічних смислів і конструктивного потенціалу у визначення стратегій освітньої мобільності;

– доведено, що освітня мобільність має потужний миротворчий потенціал не тільки через розбудову мереж комунікацій між агентами та адресатами освітніх послуг, а й через структурування динамічного і рухливого освітнього простору;

– встановлено екзистенційну значущість освітньої мобільності для неперервної освіти.

Уточнено:

– семантику понять статички і динаміки концепту освітньої мобільності, обґрунтовано, що діапазон і простори освітньої мобільності обумовлені соціальними і культурними контекстами, одним із чинників прориву яких є освітня мобільність;

– амбівалентне значення інституційного та політичного виміру освітньої мобільності: вони можуть створювати умови для самореалізації індивіда в процесі освітньої мобільності або ж, навпаки, гальмувати цей розвиток через примус до формальної освітньої мобільності.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Практична значущість дослідження визначається висновками дослідження щодо організаційного і матеріального забезпечення освітньої мобільності на основі світових визнаних прав людини і дитини, що уможливить мінімізувати ризики волонтаристських практик освітньої мобільності та формалізації в оцінці її наслідків. Реалізація освітньої мобільності, орієнтованої не на подальшу міграцію, а на розвиток української нації потребує виваженої стратегії, пропозиції до визначення якої містяться у даному дослідженні.

Матеріали дослідження можуть бути використані в спецкурсах з філософії освіти, а також у мережі неформальної освіти, передумовою

розбудови якої є визнання освітньої мобільності.

Вірогідність й обґрунтованість результатів дослідження

Вірогідність та аргументованість дослідження та висновків забезпечується комплексним висвітленням проблеми з запровадженням системи наукових методів, адекватних меті, предмету, об'єкту та завданням дослідження, а також потужною джерельною базою роботи та підтверджується наступним:

1) *дослідження відповідає рівневі розвитку сучасної філософської науки.* У дисертації почасти продовжуються проблемні лінії, які започатковані вітчизняними дослідниками В. Андрущенко, Л. Горбуною, В. Кременем, М. Култаєвою, М. Михальченком, С. Пролєєвим, Н. Радіоною, М. Триняк та ін. На матеріалі праць К.П. Лісмана, Р. Д. Прехта, М. Роша та ін. здійснюється критичний аналіз Болонського процесу та зазначеної в ньому перспективи мобільності в західних контекстах.

2) *використання валідних дослідницьких методик.* Методологічна стратегія дослідження визначена на основі його мети і поставлених завдань. Вона передбачає застосування на комплементарних засадах застосування методології феноменологічного аналізу і філософської герменевтики, необхідних для з'ясування як феномену освітньої мобільності, так і для визначення семантичного наповнення цього концепту і горизонтів його інтерпретації. Для аналізу історичних праобразів освітньої мобільності виникла потреба в широкому застосуванні методології історичної реконструкції та історичної компаративістики, а також методологічна стратегема «одночасної неолночасності» Райгарта Козеллека. У визначенні перспектив освітньої мобільності, її деформацій та пов'язаних з ними ризиків застосовується методологія негативної діалектики представників Франкфуртської школи, передусім теорія напівосвіти Теодора Адорно. Людиновимірність освітньої мобільності аналізується у застосуванні методів антропологічної редукції та антропологічної інтерпретації. У визначенні перспектив сучасного етапу освітньої мобільності виникла необхідність застосування методології функціонально-структурного аналізу на засадах теорії самореферентних соціальних систем Нікласа Лумана та його послідовників (Герман Вільке). Широка контекстуальна обумовленість освітньої мобільності передбачає також залучення методологічних засад історичної соціології Норберта Еліаса. Усе це покладено в основу системного філософсько-освітнього аналізу освітньої мобільності.

3) *вибір необхідних і достатніх тактичних засобів методологічного аналізу проблеми.* Дослідження проводилось на основі авторської методології, розробленої на основі міждисциплінарного, системно-теоретичного та аналітико-герменевтичного підходів із урахуванням праксеологічної спрямованості дослідження. Оскільки освітні практики філософії пов'язані з освітніми інституціями і педагогічними відносинами, в їхніх описах застосовувався феноменологічний метод та метод антропологічної інтерпретації. У дисертації широко застосовуються методи

контекстуального аналізу та історичної компаративістики, а також структурно-функціональний аналіз та біографічний метод.

3) обґрунтованої теоретичної обробки й інтерпретації емпіричного матеріалу.

4) точність і визначеність теоретичної позиції автора.

Апробація

Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на наукових і теоретичних семінарах та засіданнях кафедри філософії освіти комунального закладу освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, а також знайшли відображення на наукових конференціях різних рівнів: «Віртуальна мобільність у філософському вимірі» (м. Кембридж: GBR, 2021); «Мобільність як предмет вивчення філософії освіти» (м. Одеса, 2021), «Мобільність неперервної освіти в контексті філософських поглядів» (м. Дніпро-Любляна, 2021), «Актуальні проблеми мобільності у філософії освіти» (м. Львів, 2021), «Мобільність у фокусі філософії освіти» м. Дніпро, 2021), «Освітня мобільність у фокусі філософської дискусії» (м. Запоріжжя, 2021), «Філософсько-педагогічні аспекти мобільності у системі неперервної освіти» (м. Одеса, 2021), «Філософсько-педагогічні аспекти мобільності в рамках модернізації початкової школи» (м. Вінниця, 2021), «Професійно-педагогічна мобільність у післядипломній освіті» (м. Львів, 2021), «Освітня мобільність в умовах пандемії: перспективи та ризику» (м. Дніпро, 2021), «Феномен освітньої мобільності у філософії безперервної освіти педагогів» (*Stockholm*, 2022), «Освітня мобільність в контексті професійного розвитку педагогів» (м. Дніпро, 2022), «Інформаційні технології та освітня мобільність в умовах кризової ситуації» (м. Слов'янськ, 2022), «Освітня мобільність у проблемному полі акмеології» (м. Харків, 2022), «Освітня мобільність в екстремальних ситуаціях війни та пандемії» (м. Харків, 2022), «Феномен освітньої мобільності в сучасних умовах» (м. Рівне, 2023).

Основні результати дослідження висвітлено в 24 наукових одноосібних публікаціях, 1 статті у співавторстві та 1 статті, що індексується Web of science – в складі авторського колективу. Всього 26 наукових публікацій,

Характеристика роботи здобувача в процесі підготовки дисертації, особисті якості, проявлені в процесі роботи над дисертацією

За період навчання Швидун Л. Т. проявила себе відповідальним, дисциплінованим дослідником. Під час виконання дослідження Швидун Л. Т. виявила наукову зрілість, відповідальність, самостійність. Дисертантка є чесною, порядною людиною, користується повагою серед колег.

Висновок

Швидун Л. Т. набула теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, визначені Освітньо-науковою програмою третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 033 «Філософія», провела власне наукове

дослідження, оформлене у вигляді дисертації (відповідно до Вимог до оформлення дисертацій, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 № 40 у редакції від 12.07.2019 року), та опублікувала основні його наукові результати (відповідно до пп 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44)

Науковий керівник

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри філософії

ХНПУ імені Г. С. Сковороди



Наталія Радіонова

29 серпня 2023 року

